

de olie van winterswijk. corle werd

Op 19 september jl. is te Haarlem in de leeftijd van 82 jaar Dr. Ir. P. Tesch overleden. Een aantal geologisch geïnteresseerden zullen bij zijn heengaan een ogenblik hebben stilgestaan. Goed 37 jaar geleden had zijn naam voor heel wat Nederlanders een bekende klank: Tesch, de man die bij Winterswijk de eerste Nederlandse aardolie omhoog had gebracht. Er is in die tijd nogal wat te doen geweest over die Winterswijkse olie. De kranten schreven er over — de Telegraaf o.a. vrij uitgebreid — en het publiek toonde interesse voor de vondst. Het moet voor Dr. Tesch teleurstellend zijn geweest, dat „Corle” nooit meer geworden is dan een historisch belangwekkend feit in de aardoliegeschiedenis van Nederland. Al spoedig bleek namelijk dat commerciële produktie niet tot de mogelijkheden behoorde.

Reeds in de aanvang van zijn carrière bij de Dienst der Rijksopsporing van Delfstoffen, die tot taak had steenkool en zout in de Nederlandse ondergrond aan te tonen, is Dr. Tesch er op gespist geweest ook olie te vinden. Hij was er van overtuigd dat het Permische zoutbekken van Noord-Duitsland en Nederland hier en daar olie bevatte. Onze maatschappij heeft door haar werk de juistheid van zijn theorie aangetoond. Dr. Tesch heeft het mogen beleven dat Nederland na 1945 een steeds belangrijker plaats onder de olieproducerende landen van Europa is gaan innemen. Het zal hem ongetwijfeld deugd hebben gedaan.

Ruim een jaar geleden mochten wij Dr. Tesch ontmoeten in een rusthuis te Haarlem. Niets wees er toen op dat de levensweg van deze vitale man, nog kaarsrecht en in de puntjes gekleed, bijna ten einde was. Dr. Tesch was in het begin van het onderhoud niet erg mededeelzaam over Winterswijk. Dit verbaasde ons niet, want het was bekend dat de heer Tesch zich weinig bereidwillig tegenover journalisten had getoond hetzelfde onderwerp aan te snijden. Door een gelukkige gesprekswending ontwaakte plots de interesse van de bejaarde oud-geoloog. Kort en duidelijk vertelde hij de nodige details uit de jaren '23 en '24 en spontaan drukte hij ons voor het weggaan een albumpje in handen, met als inhoud zeer belangwekkende foto's van de diepboring Corle. Wij achten het een voorrecht deze nu in ons blad te kunnen publiceren, daarbij tevens een posthume hulde brengend aan een man die voor Nederland op geologisch terrein baanbrekend werk heeft verricht.

ontploffing in boorgat

Olie in Corle! Veel herinnert niet meer aan de eerste vondst van aardolie in ons land, nu al meer dan 37 jaar geleden. In het Winterswijkse museum worden nog boormonsters bewaard, en een andere herinnering is van abstracte aard, namelijk de naam voor het terrein waar de boortoren heeft gestaan. De bewoners in de omgeving noemen de akker sedertdien „Toornkempken”.

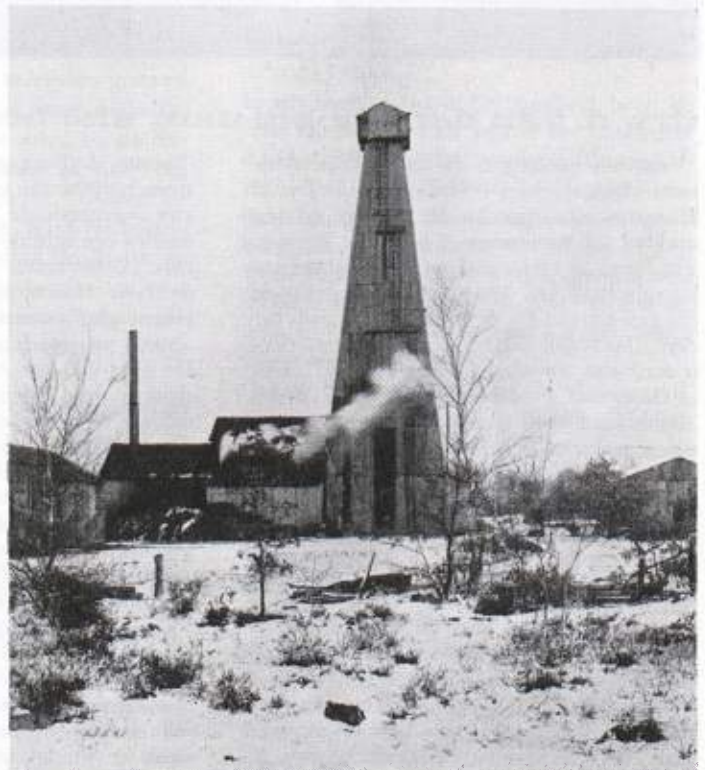
Grote bedrijvigheid heerste aan het eind van 1923 in de nabijheid van de boerderij „De Vleerkemper”, bewoond door de

familie Kruisselbrink. Een van haar landerijen was aangewezen als de meest gunstige plaats voor de laatste diepboring, die door de Dienst der Rijksopsporing van Delfstoffen in deze contreien zou worden verricht. Men had dit punt bepaald na een aantal verkenningsboringen in de omgeving, in een kring rondom de buurtschap Corle, waar men ongekend vertier beleefde.

Niet olie was het doel, maar een andere delfstof, reeds eerder aangetroffen onder de gemeente Winterswijk: steenkool! De eerste boring, Plantengarde in Kotten, bood niet al te beste vooruitzichten voor kolenmijnbouw; de tweede boring, in Ratum, was veel beter. De derde diepboring, officieel „Diepboring Corle”, moest de tot dusver verkregen resultaten consolideren. Maar alvorens de eerste van de hier aanwezige ontginbare kolenlagen werd bereikt, beleefde men een kleine sensatie toen de beetel een diepte van ruim 660 meter had bereikt.

In de spoeling werden oliedruppeltjes waargenomen en toen daarna kernen werden getrokken, borrelde uit de poriën daarvande enkele uren een lichtgroene olie.

Op een diepte van goed 1000 meter herhaalde zich dit verschijnsel. Na verkenning van de kolenlagen (er werden zeven lagen aangetroffen) besloot men de olievondst nader te onderzoeken. (De boring eindigde op 10 november 1923 op een diepte van 1284 meter).

teleurstelling voor

dr. tesch

Foto links: De toren van Corle in februari 1924.

Foto boven: Twee leden van de boorploeg vangen in een blikje de olie op.

Het personeel van „Diepboring Corle”, geschaard om een zoutkern, die werd gewonnen op 500 meter. Rechts naast de kern staat de heer Zegelink.

In verband met de stand van de ingebouwde buizenseries bleek het gewenst voor het onderzoek te kiezen het gedeelte van het boorgat tussen 1066 en 1083 meter, in de dikke Carbonische zandsteen, waaruit de kernen afkomstig waren die in sterke mate olie hadden „uitgezweten”.

Bovendien had dit deel van het gat relatief de kortste tijd onder de nadelige invloed van waterdruk gestaan.

Het boorgat werd gedicht tot een diepte van 1090 meter en na het verlengen van een buizenkolom was het gat bekleed met een doorlopende serie van maaiveld tot 1039 meter. Het boorgat werd vervolgens in langzaam tempo leeggesehept om te voorkomen dat door te snelle drukvermindering de buizenserie zou worden dichtgedrukt.

Op 12 december 1923 was het boorgat geheel ledig; de toevoering van water bleek zeer gering. Van aardolie en gas was niets te bespeuren. Men veronderstelde dat de constante waterdruk de bitumina uit de omgeving van het gat had

weggedrukt. Men besloot drastische maatregelen te nemen. Het plan was het gesteente op de te onderzoeken plaats door middel van explosieven uiteen te scheuren, opdat olie en gas gelegenheid zouden krijgen toe te stromen. Hiertoe werd hulp gevraagd van de Genie te Utrecht, die personeel en materiaal stuurde.

Op 17 december 1923 werd op 1083 meter een lading pikrinezuur tot ontploffing gebracht. Wederom werd het gat leeggesehept, en wederom kwam er geen drup olie naar boven. De explosie had geen afbrokkeling van de boorgatwand veroorzaakt.

Begin januari ging een lading van 28 kg pikrinezuur in blikken bussen naar beneden. Toen tot op een diepte van 850 meter was ingelaten, brak de ophangdraad tussen staalkabel en lading, die na peiling op 1020 meter vast bleek te zitten. Bij pogingen de lading voorzichtig los te werken, daverde er een ontploffing, die de toren deed schudden. De ravage in het gat was natuurlijk enorm en vissen had weinig zin meer.

De kans bleef bestaan dat gedurende de tijd dat het boorgat geheel ledig was geweest een hoeveelheid olie uit de hogere Permische lagen was uitgevloeid. Dr. Tesch nam aan, dat deze

olie zich dan moest bevinden tussen de buizen die hoger in het gat waren aangebracht. Deze verwachting bleek juist. Bij het opruimingswerk in februari 1924 werd ongeveer 250 liter olie opgevangen. De olie werd onderzocht en gaf na destillatie 10% benzine, 30% lampolie, 55% stookolie en 3% asfalt. Men praat tegenwoordig wel eens over de „oliesporen van Winterswijk”. Het waren, zoals u uit het bovenstaande

hebt kunnen opmerken, meer dan sporen; maar van een economische produktie kon welhaast geen sprake zijn.

Niettemin is Corle een opmerkelijk feit in onze nog jonge oliegeschiedenis. Eigenlijk kunnen we vaststellen dat bij Corle voor de eerste maal aardolie in de Nederlandse ondergrond is aangetoond.

Het bewees een vorige generatie dat olie winnen lang niet eenvoudig is, een waarheid die in 1961 nog steeds onverminderd van kracht is.

boorpionier van corle

Johannes A. W. Zegelink uit Winterswijk kan zeggen „dat hij er bij is geweest”.

De heer Zegelink is het aan te zien, dat hij vroeger zijn mannetje op de boorvloer stond. Overigens mag hij zich nu over zijn lichamelijke welstand met zijn 70 jaar niet beklagen. Deze geboren Winterswijker begon als jongetje bij het Spoor. Pionierde daarna een beetje in Duitsland, zoals hij zelf zegt, en trad in 1907 in dienst van de Nederlandsche Maatschappij tot het Verrichten van Mijnbouwkundige werken.

„Het was vroeger aanpakken meneertje”, zegt Johannes Zegelink (ze noemen me allemaal Bertus), maar toen ik in 1910 uit militaire dienst kwam, ben ik toch weer teruggegaan.

Deze schaal is gevuld met Corle-olie.

Foto rechts: De heer Zegelink (met pet) op de boorvloer.

De heer Zegelink van nu in zijn Winterswijkse huiskamer.

We boorden toen in Buurse. Van de boring Winterswijk weet de heer Zegelink nog heel wat bijzonderheden, o.a. diepten en aangetroffen lagen. Zulke mooie spulletjes als jullie bezitten, hadden we toen nog niet. Het boorsysteem dat wij toepasten, was een variant op het stotend boren, het tjok-tjok boren. Onze spoelingpompen waren waardeloze prullen!”

In 1926 trad de heer Zegelink als boormeester in dienst van de B.P.M. en ging naar Indië, waar hij negen en een half jaar verbleef. Terug in Holland ging hij aan de slag voor een wegebouw-firma.

Onze oud-Corle man zal een van de weinigen zijn, die persoonlijk over de bekende boring nog belevenissen kan vertellen.

„We werkten”, zegt de heer Zegelink, „toen in drie ploegen van acht man elk. U begrijpt dat we allemaal verheugd waren toen die olie werd gevonden. Trouwens, je had er ook sukels onder, want ik herinner mij een Amsterdamse boormeester die alles naar beneden liet glijpen. En wij maar vissen! Er was ook een Duitse boormeester bij. Die Duitsers hadden meestal aardige ervaringen met dat soort boorwerk. Er werd ook veel materiaal uit Duitsland aangevoerd. We gebruikten nogal wat diamantkronen omdat we veel kernen trokken”.

De heer Zegelink is geen man die zich laat meeslepen door herinneringen uit een afgesloten verleden. „Zorg maar dat jullie veel olie vinden”, is de wens die hij ons meegeeft als we de Winterswijkse woning van deze boorpionier de rug toekeren.

Technische gegevens ontleend aan: Supplement op het Eindverslag der Rijksopsporing van Delfstoffen in Nederland.